

Пань мусить бути!

Коли кому на світ добро, то просить Бога, щоб йому було ще краще. Але хіба дурний хоче горшого, хіба безпора самохоть залізе у болото.

Такими глупими людьми, що самохоті лізуть у болото з москвофум так галіцкй, як і ти, котрі випладили ся на американськом ґрунті. — А щоб легко завести народъ у пропасть, замылюють они людямъ очі якимсь нѣбы-то патріотизмомъ, се е нѣбы то любовію вѣтчизны.

Щобъ проте віделонити очі тымъ, що ще мають якісь сумнівъ, ми коротенько розберемо, що то е любовь вѣтчизны і яка та любовь має бути.

У однімъ селѣ е пань-дѣдичъ, котрий має тисячъ морговъ лѣса і поля, статку, маєтку на всю ґубу. Жіе собѣ пышно, безжурно та весело.

Въ томъ самомъ селѣ селѣ жіе собѣ бѣдний заробникъ, котрий мешкає у коморнімъ і має 20 кр. на день на проживлене себе, жѣнки і кількоро дробныхъ дѣтей.

Даймо на то і пань і той коморникъ оба нѣмцѣ і мешкають въ нѣмцѣмъ краю.

Якь гадаєте, котрий зъ нихъ любить больше свою вѣтчизну? І слѣпий скаже, що пань мусить больше любити той край, де ему такъ добре поводити ся і якъ прійшло бы до войны, та пань всею силою старавбы ся, абы водперти ворога, щоби му ворогъ не забравъ его добра. — А коморникъи всею одно. Ему такъ эле, вѣнь такий голый, що вже его нѣхто не потрафить обдерти.

Колибъ однакъ хто сказавъ тому бѣдному робѣтнику оттакъ: Слухай! іди бий ся за вѣтчизну, а якъ выженемо ворога, тогды достанешъ хату і досить ґрунту, абысь могъ спокѣнно жити?! О — тодѣ, той бѣдний чоловікъ гей бѣшений пошовъ бы въ огонь, щоби собѣ і роданѣ здобути гараздъ.

А теперъ повернѣмъ на Русь.

Пѣдъ польскими та жидѣвскими явками стало народови такъ тѣсно, що й терпеливий Русинъ не годенъ выдержати. Приходить до него въ той бѣдѣ двоухъ апостоловъ, оденъ кричить ему въ одно ухо, а другій въ друге.

Приходить москвофуль і каже: Слухай рускій хлопе, ты не будешъ довго бѣдувати подивисъ вѣдъ пѣвоча та сходу прійде твоій Месія, що выбавить тебе изъ лицю-жидѣвской неволѣ. Тымъ спасителемъ тебе „русскій“ царь, котрого землѣ кѣпця по ма, кѣпця мае только вѣска, що тыхъ звѣздъ на небѣ.

Колибъ слухає та вздыхає до того бѣлого царя, котрий дасть му жѣти і пити, котрий прожене жидову, а лаяцкихъ дѣдичѣвъ закує въ кайданы та пошле въ Сибѣр. Але чи то правда? — Нѣ братя, то е кацапска, безлѣтна брехня. Навѣть у насъ, въ Галичпѣ, въ томъ Богомъ забутомъ краю, не умирає только людей голодною смертію, що у той восхваленої Росіи. Навѣть у насъ въ Галичинѣ не луплять такъ шкѣры жиды, якъ здирають у Росіи такі свои шахраѣ „жулаки“ та царскій урядъ. У Росіи безъ рублѣвъ не іди анѣ до суду, анѣ до исправника. На кождомъ кроцѣ плати тай плати, бо изъ Росіи пошла приповідка „хто мастать, той ѣде“. І въ Росіи е тѣжъ самі лаяцкй дѣдичѣ, котрі такъ само тамъ панують, якъ і у Австрій. Дивѣть ся ливень на се, якъ подлещують ся вже теперъ польскій паны російскому цареві. А ще тепершній царь то великій пріятедь польскихъ панѣвъ, бо найбільше має въ него вѣры польскій великій магнатъ Замоискій. Нѣмецкй газетя пишуть навѣть про се, що царь хоче пріймати польску, католицку вѣру. Врештѣ і недовго вже прійде ся тобѣ, Русине, чекати на московскій рай. По смерти Францъ-Йосифа роздѣрнуть Австрію нѣмцѣ та Москалѣ. Пѣде наша Галичина под руку москвофку — побачите самі, хто каже правду, хто вамъ ретельно представляє московскій порядки.

Алеж бо у друге ухо Русина кричить другій апостолъ та вже щось инакшого. Якесь таке каже, що трудно і зрозумѣти. Той другій каже такъ:

Слухай брате, доси тобѣ не було нѣколи добре. Чи свои чи чужі паны мала тебе, хлопа, за худобину. Ты е чоловікомъ і тобѣ належить ся людске житє. Ты маєшь право не лише на юшку зъ бандурки, замашену мукою, але маєшь мати мясо, абысь мавъ силу до работы. Ты маєшь мати добру одѣжу і красну хату. Тобѣ належить ся і забавити, а не по вѣкъ робити якъ чорный вѣль. Ходи за мовою, такихъ, якъ я, е багато, мы выведемо тебе въ люде. Дамо тобѣ і землю і лѣсъ і воду, дамо тобѣ школу і просвѣту, дамо тобѣ такий гараздъ, якъ нинѣ мають лише паны.

Чѣхає ся пань Русинъ, самъ не знає, що за мана причѣпила ся до него. Та де то видано та чувано, абы хлопъ мясо ѣвъ. Вѣль таке видѣвъ хіба въ егомосці або у пана. Але звичайно егомосецъ егомосецемъ — вѣль у школахъ вчили ся на те, абы куры та телѣта по вѣкъ изъ села збирати. — Ну — тай пань звичайно зъ паныского ложа — на то вѣнь пань, щоби мясо ѣвъ, але щоби Иванъ мавъ мясо мати — агій! та то хіба якесь нечисте приступило до него. І боре ся Иванъ зъ покусою та гадає собѣ: — Ади — каже — бѣдуку отутъ на землю, а послухаю мамоны, то ще й на другомъ свѣтѣ будуть мене печи та припѣкати горячовъ смоловъ. А все будуть говорити: Ади Иване, а ѣбисъ мясо, наний ся горячою смолою.

Вѣдолосе стало дубомъ, морозъ ишовъ поза шкѣру на ѣвшногоу про вѣть тѣ некольнй муки изъ за покусы доживають лѣвъ.

О ячменю і хмѣлю! чомалу родумує собѣ Иванъ: А чому жити все чисто. — Чому мясо та не боять ся пекла? Та обра.

Union Beer.
Christian Schmidt, президентъ,
W. W. Rynkiewicz, секретарь.

чили ся; всео знають і на славу о верхъ і Иванъ си га чинивъ.
Аморнъ 1911, хотьбы і мясо ѣвъ.
2933 Henrietta St.

нафты не ма за що купити а дежъ уже выстарчалобы на мясо. І зновъ кусатель-радикаль шенце въ уло.

Пань Богъ сотворивъ чоловікъ на тоє, абы живѣ. А вѣдкижъ чоловікъ має жити? кождий жіе зъ землѣ, бо земля родить усьо, що до ѣды потрібно. Пань Богъ всѣхъ людей любить зарѣвно, такъ пана якъ і жѣбрака. Колижъ такъ, то видно, що всѣ мають однаке право жити на свѣтѣ та кождому чоловікови належить ся рѣвна пайка изъ той поживы, яку Богъ дає людямъ на землі.

Колижъ такъ, то чому еденъ має только землѣ і лѣса і всього? що і не годенъ зрахувати, а другій мусить зъ голоду гинути. Тому, що не ма прады на свѣтѣ. Богачѣ силоу і шахрайствомъ загарбали маєтки і передають своимъ дѣтемъ, а тѣ дальше шахрують і здирають та лишають унукамъ. І колісь може прійти до того, що нашй внуки усѣ будуть безъ землѣ і будуть гинути зъ голоду пѣдъ плотами кѣлькохъ богачѣвъ.

Щожъ порадити? Требъ вернути до старого, Божого права. Земля має бути для усѣхъ. Всео, що Господь давъ людямъ, має бути для пожитку кождого пѣсля его працѣ.

Ну, а що буде зъ панами? — І они мусять взятись до работы, коли хотять жити.

Коли нинѣ шандаръ здибає волоцюгу, що не хоче робити, то бере его до арешту. Ой, пѣсля того права повангѣ они заарештувати всѣхъ панѣвъ лежибѣкѣвъ, котрі за цѣльй свѣй вѣкъ не заробили певно навѣть только, абы выжити оденъ день. Волоцюга жіе жѣбрачиною, а пань жіе изъ кривды та поту бѣдныхъ найматѣвъ та робѣтниківѣвъ.

Тажежъ навѣть християнска наука учити, що хто не робить, той не повиненъ жѣсти. Але нинѣ вывертають тоту науку, що той, хто робить, той гине зъ голоду, а нерѣбы жиють въ достаткахъ. Проте слухай Русине уважно! Мы хочемо запровадити тебе до такого раю, де ты за свою працѣ будешъ такимъ паномъ якъ нинѣ твоій пань за своєверѣство. Такимъ раемъ буде наша вѣтчизна Русь-Украина, котру ты самъ собѣ збудуєшь, скоро будешъ мати розумъ. Та Украина, котру мы тобѣ показуемо, має бути раемъ для всѣхъ, що хотять честно працювати.

Якь гадаєте, котрого апостола науку прійме здорвовий хлопскій розумъ?! Хто е такий туманъ, що не може зрозумѣти сего, що та Украина і тѣ радикалы і та кучкохвоста фонетика, се вѣко то робота тог бѣднѣй хлѣпской душѣ, завсѣгды голоднои правды та закону. Нехай казять ся, нехай выють, нехай скавулять подплаченй панскй собака; — вѣльнѣсть-рѣвнѣсть і братерство запанують на землі. Той ладъ, який хотѣвъ мати Христосъ, незадовго вже буде на землі. Не буде нѣ панѣвъ, нѣ хлѣпѣвъ, а вѣльнй братя християне. Хотяй новомѣднй фарисѣвъ вывернули Божу науку, щоби служила катамъ, християнство вѣдродить ся. Чиста наука Иисуса обѣйме собѣю цѣльй свѣтъ. Надъ усѣми людями буде оденъ законъ: правдива, щира, не облудна любовь ближнього. Не милосердіє милѣонера, котрий зрабувавши мѣлюны киданъ зрабозаному народови якй недоѣдки рейбы у наругу, не фарисейска милостяна, про котру трублять, на всѣ заставки газетя, але справедливѣсть буде панувати. Християнска любовь не має плодити лѣвнѣво жѣбрацтва, а лишь знищити кривду і насилу! Прійде, бо мусять прійти той золотий вѣкъ, де цѣль людскѣсть святкувати ме вѣдроджене і очищене християнскои морали.

Тогды-то і наша Украина встане сильна, розумна, щаслива, зѣ своимъ вѣльнѣмъ сынами поручъ изъ иншыми народами, щоби святкувати веселый день обновы свѣта. Трудѣмось проте братя, щоби було изъ чамъ на празникъ прійти!

Радикаль.

Закладниця.

Шарля фолєн.

Зѣ магістратомъ годѣ було дойти до ладу. Щобѣ не руйнувати села, комендантъ републиканского вѣдѣль зажадавъ, щоби йому выдано десять тыхъ горлѣрѣзѣвъ, що въ числѣ вѣдѣлои шробы обороны стрѣляли на републиканцѣвъ изъ своихъ хатъ. Для тыхъ де сятѣохъ не було надѣвъ ратунку: скоро до Анжера, ихъ поставлять передъ военнымъ судомъ і заразы розстрѣлять або поженуть на гильотану. Не вважачи на таку певнѣсть страшнои смерти при першомъ выклику девять изъ тыхъ завязцѣвъ зголосило ся. Иншй чи то повѣткали, чи поховали ся, досыть, що де сятѣго закладника не ставало.

Републиканцѣ квапились выршити въ дорогу, закимъ заскочать темна нѣчь; надто зверка сѣкъ дробнѣнскй, ненастаннй дощъ. Имъ не ставало терпѣцю, вони кляли і грозили, що спустошать селище огнемъ і мечемъ. Гнѣвъ переможцѣвъ иде заострювать ся привижеными просьбами побѣдженыхъ, і довокала републиканского офицера, що выкрикувавъ на сѣльску старшину, тисла ся вся люднѣсть понура, мовчазлива, тремтяча во страху.

Та ось наразъ молода дѣвчина, дитина 13—14 лѣтъ, що, здавалось, бавила ся середѣ купы поломаныхъ мушкетѣвъ обломками набѣвъ та шпунтами почорнѣлыми вѣдѣ пороху, подняла ся, протисла кровѣ юрбу і несмѣло ховаючи руки за плечима зближала ся до вѣдѣлѣ републиканцѣвъ. Вона перебрала його бачаку.

— Не рѣжте, не пальѣть нѣчого, горожанине! Де сятѣю закладницею буду я: се я стрѣляла!

Всѣ зашепотѣли зъ неспѣдѣванки, бо познали малу панну Селесту Клюдикъ, лагѣдну та загальнолюблену панночку, яку два тыжнѣ тому еи нянька Ре-

дѣла, коли пань Клюдикъ пошла на шафѣтъ. Проживши довгенько въ сутѣнку тюрмы дѣвчинка заховала па днѣ своихъ ясныхъ оченячь увесь безмежнй сумѣ тыхъ жорстокѣстей, якй еи довелось бачити. Еи лице, навѣть середѣ живого полевого повѣтря, все було незмѣнно блѣде і холодне, немѣвъ бы поцѣлуй еи матери, засудженои на смерть, полишивъ на ньому свою безбарвнѣсть та холодъ смерти.

Бачучи се слабосиле дѣвча комендантъ здвигнувъ плечима.

— Ты стрѣляла? Иди геть, безумна дитано, ты жартуєшь.

— А ось погляньте!

И Селеста простираючи руки простягла до офицера свои маленькй долонѣ чорнй вѣдѣ пороху. Мѣжь Синьми чути було глухій буркѣтъ обурєня. Привѣдѣ обернувъ ся до своихъ людей въ останномъ порывѣ милосердя.

— Алеж не вѣрте еи! Ся дитина сама зачорнила собѣ пальцѣ, щоби одурити насъ. У нѣй не стало бы силы навѣть на стѣлку, щоби удержати мушкетъ.

Мала панна Клюдикъ спокѣнно подвела свою нѣжну голову і всмѣхачючисъ вызываючи, при чѣмъ показала свои бѣлы зубы, промовила безъ сорѣма:

— Дайте менѣ стрѣльбу одного зъ вашихъ людей, коменданте, а самі становте на трицять крокѣвъ, щоби були метою для мене, і заложѣмъ ся, чи не внакую вамъ кулю въ саме сердце.

Синй подняли скважений крикъ, а комендантъ зъ пѣдъ наморщенныхъ брѣвъ зирнувъ холодно.

— Добре, — буркнувъ вѣнь, — хочѣшь, будешъ десятою закладницею. Ану въ дорогу!

Доси Селеста говорила нерывнымъ голосомъ. Теперъ вѣдѣтхнула свободѣйше, еи лице побулѣсь вызываючио выразу і зробилосе зновъ лагѣднѣмъ, повнѣмъ резигнаци личкомъ гарнои дѣвчинки. Наказъ подвѣшту огорожу волякѣвъ, якими окруженъ були вязнѣ, ѣй здавалось, що бачить насередѣ пляху стару жѣнку, що паде на колѣна і розпучливо простягає до неи руки. Попыхана брутально вона не могла познати, чи се була Ренода. Вона прискорила ходу, але кроки мужичнѣ были за великй для неи, і ледво стратили зъ виду село, вона почувала вже задыхъ і втому.

Настала нѣчь. Ишли лѣсомъ і лѣсомъ і ще лѣсомъ. Селеста кульгала; еи выхожденй та тѣснй черевички зробились важкй вѣдѣ болота. Вона тряслася вѣдѣ нѣчного холоду тай тому, що на цѣй була бѣдна, легенька одѣжнѣнка, а зѣ еи мокрои капелюха холднй дощъ спливавъ ѣй на каркѣ та въ низъ плечима.

Обѣкъ неи йшовъ вандейскй шарубѣкъ зъ брутальнымъ і сердитымъ выразомъ лица, на сколько вона могла змѣркувати въ хвиляхъ, коли мѣсяць продиравъ ся крѣзь дожджѣй хмары. И вѣнь бувъ вѣзень, та двѣвъ ся на неи зъ такимъ згѣрднѣмъ милосердемъ усакй разъ, коли вона спотикнула ся, що ѣй ще прикрѣйше рѣбило ся за свою слабѣсть. Та про те середѣ усѣхъ тыхъ людей, вѣльнѣхъ чи вязнѣвъ, вона чула себе такою одинокою та загубленою, що радо була-бъ забалакала до нього; але вѣнь зацѣпивъ уста въ якѣмсь однаю повурои мовчанки. И вона спотикнула ся такъ сильно, що вѣнь инстинктивно простягнувъ руки, щоби поддержати еи. Такъ само инстинктивно вона оперла ся рукою на його сильнѣи рамени, потѣмъ вѣдеунула ся скромно, промовивши плавнымъ голосомъ добре выхованои панночки:

— Сердечно дякую, добродѣю...

Вѣнь, здавалось, силкувавъ ся перемогти себе, його груди подносило зѣтханѣ, та въ кѣнци промовивъ рѣзко:

— Ты собака не побачуть... Опрись рукою на мое плече, тобѣ лекше буде йти.

Селести лишила свою руку на його рамени, щоби не розсердила його, хочъ и опирала ся якъ можна найменше. Потѣмъ довго вони не говорили нѣчого; нарештѣ вѣнь розпочавъ зъ такимъ сѣмымъ зусилемъ:

— Скажи по правдѣ, дитино, бо нѣ по що теперъ таити ся: адже-жъ се не ты стрѣляла на Синьхъ?

Вона почервѣнула въ перелетномъ, блѣдомъ сяевѣ мѣсяця. Вѣнь уперъ въ неи свои ясны, смѣлы, зацѣквленй очи. Вона змѣшала ся, бо бѣль стискавъ ѣй горло, а потѣмъ запинаячисъ призналась:

— Нѣ, добродѣю, я не стрѣляла! Але розумѣте, я бачила, якъ усѣ иншй панй Вандейскй оховали ся, і я знала добре, десятй закладникъ не зголосивъ ся. Републиканцѣ кричали, Ренода, моя мамка, плакала; вона бояла ся за свойого мужа і сына. Веѣ иншй жѣнки тремтѣла зъ такого самого страху. И я подумала, що се булобъ дуже сумно, якъ бы вони сходили село і vyrубали въ пень тыхъ добрыхъ людей. Я выступила і набрехала на себе. Але и думаю, що се брехня не дуже подла.

— Нѣ, нѣ, се не поганѣ! — промовивъ высокѣи вязень голосомъ не такъ уже рѣзкимъ. — Ты только не надѣй ся, що вони пощадыть тебе зѣдѣя твоеи малѣльнѣности.

— О, я не надѣюсь, пане! Мѣй татко померъ, моя мама померла, всѣ мои знайомай померли. Вѣдѣ трѣохъ лѣтъ и не бачила нѣчого, якъ лише смерть. Я вже не боюсь еи. У мене не було нѣкого крѣмъ моеи доброй Реноды, и еи останню, я хотѣла вратувати, еи та еи мужа, еи сынѣвъ и еи село. Теперъ я не боюсь нѣчого, лишь одного, що тамъ... у мѣсѣтъ, не захотять мене, що мене... таку малу, не пріймутъ на закладницю. А не маючи повного числа жертвѣвъ, вони може вернуть зновъ и нарѣблять бѣды моѣй бѣднои Ренодѣ.

(Юлєецъ будѣ.)

Газета въ царствѣ тьмы.

Сими днями святкували всѣ письменники, газетарѣ въ Росіи двѣстѣлѣтнй юбилей истновани газетъ въ Росіи. Яке значѣне має газета въ суспѣльномъ житю, се знає кождый просвѣченй чоловікъ. Она е, можна бы сказати, языкомъ всѣхъ верствѣв людности, що згуртованй у партіи, заступають своимъ органомъ — газетою свои интересы, боронити ся въ газетѣ де ихъ кривдять, домагають ся черезъ газету, що не можуть осягнути иншимъ способомъ. Она ходить вѣдѣ хаты до хаты, розповсюдяючи мѣжь людностию гадки поодинокихъ людей, чи тамъ письменниковъ, чи оборонцѣвъ, чи вороговъ народа. Найбольше значѣне зѣ поможіи своихъ верствѣвъ має газета для найнижшои верствѣвъ, для робучихъ людей, котрымъ неразъ приходится ся кривды поносити, що повторювало бы ся неразъ, якыи не газета писана прихильнымъ для робучого народа чоловікомъ, котра стає въ оборонѣ народу, выказує зподѣвнй сму кривды и упоминає кривдичихъ. Вѣдѣ газетя для народу етъ тымъ бѣльча, чамъ менше заступничкѣвъ она має въ законѣднѣхъ тѣлахъ або якъ часомъ трафляеть ся, що вѣдѣдного зѣступника не въспрѣмѣтъ выслати до сойму чи парламенту. Выгу газетя въ житю познали хитры люде вже давно. Тому спершу заборонили друкувати тѣкй газетя, що выступали противъ пѣвучихъ верствѣвъ. Народъ выборѣвъ собѣ конституцию, зѣ тымъ полекну для писани газетъ и рѣжныхъ летучихъ писемъ (брошуръ) Але и теперъ не можна всього писати, що одинакомъ людямъ лежить на сердце, бо конфѣскита и заборонене кол портажѣ (рѣзкошеня вѣдѣ хаты до хаты писемъ), се оружје, якимъ воюють противъ свободного высказаня гадокъ. Якъ страшно мусить стояти зѣ справною робѣтничѣвъ и селянѣвъ въ Росіи, коли ихъ справъ не заступає анѣ одна газета, котру бы урядъ признавъ и позволявъ еи выходити. Правда робѣтнички мають свои тайны газетя, що друкують ся въ подземныхъ друкарняхъ. Але такй часописы не мають впливу на рядѣ, нѣ на пануючѣ, верствѣ, а служить хіба для розширеня мѣжь народомъ гадокъ вѣльнѣности, братолюбства и организации супротивъ мѣлюны ворога, противъ абсолютизму. Тымъ часописемъ, що признанй урядомъ, не вѣльнѣ нѣчто писати про знучанѣ зѣдѣчлѣхъ салдатъ и жандармѣвъ надъ бѣдною людностию, а навѣвъ и про такй рѣчи, якъ голодъ, не вѣльнѣ писати, щоби по свѣтѣ не ишла чутокъ, що въ Росіи народови эле. Се такъ выгледає, якъ бы якйсь злодѣго влѣвъ у хату господаря, обѣкравъ и ще до того знушавъ ся надъ нимъ, а щоби нѣхто сего не чувъ, заткывъ господареву ротъ ключемъ. Тому больша часть російскихъ письменниковѣвъ забрала ся зѣ комѣ свѣткувати двѣстѣлѣтнй юбилей истновани газетъ въ Росіи. Они хотѣли всѣ зѣйти еи тамъ укласти пѣдъ урядомъ, щоби урядъ жаднй перепоны вѣдѣ газетѣ Мѣжь

ми були такі великі писателі, як Горький, Короленко і інші. Уряд заборони в борю писателів. Оттак виглядає величаво царство тьми в середині, так виглядає той рай, до якого здохнуть наші ренегати кшадники.

НОВИНКИ.

— **Пам'ятайте на Руско-Народний Дом Еміграційний в Америці** і висилайте пожертви до касира під адресом: Mr. LAZOR SYROTA, 42 Washington St., YONKERS, N. Y., а разом укажіть о тій секретаря під адресом: Mr. K. KISCZOW, 140 Essex Str. JERSEY CITY, N. J.

— **Коло Куритаби**, в Парані, убили Бразилійця галицького переселенця, Івана Мокву. Убийства довершено за мести в то серед блогого дня, при кількох свідках. Убийників уязнено, але по кількох днях всі були увільнені, немов на глум справедливості. — **Покійний І. Моква** осиротав семеро дітей.

— **Жертвою морозу** узяв в Фаші Крик, Ман., (Канада) галицький Русин, Іван Михайлюк, родом з Чернятина, повта городенського. Вадив він в якусь орудкою на другу колонію, віддалену о кільканадцять миль, а коли вночі, підчас тріскучого морозу, повертав додому, замерз недалеко своєї ферми. Покійний прийшов до Канади перед кількома роками, а крім двох женатих синів, осиротав жеву і 5-ро дрібних дітей.

— **Грізний огонь** лютував в днях в місті Сінснаті, О. Згоріло 12 домів, 2 готелі 8 штормів і пр. Шкоду обчислюють на 2 мільони доларів.

На Прайсбург, коло Оліфант, Пн. згоріло дня 6 с. м. 3 дома і 1 готель; шкода вишо пт 6000 доларів.

В місті Залдшах (Галичина) зничила пожежа 13 домів і жидівську божицю. Шкода доходить до 85 тисяч коронь.

— **Кроваву борю** звели оногда майна в Еткінсвіл, В. Ва. з депутісерами. Сь останній хотів уязнати кількох майнерів, що вийшли на страйк і не придержували сь т. зв. „внджонкшенс“ себ то судової заборони. Прочі страйкери почали боронити своїх товаришів, наслідком чого варшів, наслідком чого прийшло до битви поміж 100. депутісерами і 250. майнерами. Депутісерами почали тоді стріляти до робітників, немов до псів убили трех, а двоох смертельно покальчили. — Крім того уязнено 75. страйкерів а в ділій околиці проголошено став облога. Отсе ряд капіталістів!...

— **Приступайте до Союзу**, бо не знаєте, що завтра може сь з вами стати. Оть дня 23. февраля 6. р. Elisabeth, N. J. трещив в Едмонті. Евстахович в Едмонті жеву Стефана Евстаховича, котрий жив з нею ледви 6 місяців, а липи в ді Октобра 1902 р. надлажить до Союзу. Ова вийшла була з другою женою по туля а около полудна надійшов не сподівано грень і зогтала чита на м'єси при чомь ово ною подало і

лице покальчило. Походила з села Нижна Воля — Сянок, Галичина — Муж, достане по своїй пок. жені з Союзу тристо доларів; пожеже в Елизабет. Н. Дз. єсть мужеско братство сь Петра і Павла філія джерсентека, а також сестричне братство сь. Ольги, проте прочі люде зь Елизабет, Елизабетпорт, Бейвей, Розель, Крафорт, повний окрім Союзу належати також і до загаданих братств, бо в нещастю всяка помічь пожадана.

Свиньска конституція.

Написав Іван Франко.

Отсе оповідає — не моя власність духова. Я чув єго в ді одного селянина Грыцуняка в Збаражі на в'чу. Грыцуняк — се оден в немогих щезжичух предствителів того роду кобзарів і расодистів, котрі склали старинні думи про діла і подвиги козаків Зборовского, Кишки, Безродного, Андубера, про війни Хмельницького зь Поляками і про сумний побіг трех братів зь Азова, так співвали их слухачому війску козацкому. На око вон цїлком не импонує, синий, просто а навіть бідно одягнений, неконче рослий, сухий, з лицем поморщеним в ді клопотів щоденного життя, але з лицем повним виразу та чорними блискучими очима, — губить сь зь товпів, рідко мшає сь до розмови і нчим не зраджує интелігенції перевысшаючої звичайний рівень галицького селянина. Розуміє сь, що не знає н читати, н писати.

На кілька хвил перед початком в'ча я розмовляв зь кількома знакоми селянами. Приступав до нас в Грыцуняк, мы познакомили сь, сказали кілька слів і розійшли сь. Мої знакомі переважно молоді селяне, котрі ходили до сільської школи і пильним читанем розширили своє образование — выхвалювали перед мною Грыцуняка, що у него оригинальний талант ораторскій та що вон оден зь немногих людей зь старшої генерації, котрі тїлом і душею пристали до поступового руху селяньского. Я був дуже цїкавий на єго мову але в'че отворено і точку за точкою польгоджувано, а Грыцуняк не зголошував сь до голосу. Аж при послїдній точці порядку дневного, при „внесеньях і интерпеляціях“, виліз вон дуже нерядо і немов лиш під напором окружуючих єго селян, на стіль, що застав м'єце трабуни. Ча єго видь вчинив сь в сали якийсь рух, та стало тихо, мов мак сїв, в том зборі де до 600 селян тїсно стовпили сь.

— Га, коли вже мені говорити — водозвав сь Грыцуняк дуже поважно до найближе стоячих — то мушу перед собою мати який пап'єр. Вправді не вмю читати, але на нумерах знаю сь, а пап'єр мушу мати, хоть бы сь була лиш книжочка податкова. Голосным см'єхом повитано єй сершї слова Грыцуняка. Оден изь сусїдів подав єму аркуш записаного паперу, Грыцуняк взяв єго перед себе, немов то читає, и зачав свою промову монотонно, неначе хлопцє, що читає в народній школї. По якось часї оживив сь єго вигляд, але не вийшов зь тону ритмичной библійной прозы. Що хвиля перерывав громкій см'єх в'чезковів єго оповідає, однак бесїдник не змінив своєю виразу лица: противно при безнастанних порывах веселости збранных, єго лице немов то хмурило сь, так, що в конці прибрало видь повной деревяной рівнодушности.

— Слушайте, брати, яку то я мав розмову недавно зь одним моїм приятелем. Приходить бачите, до мене мій приятель і ровесник, що мы зь ним уже давно не виділи сь. Привитали сь мы, як Бог приказав, а я и пытаю єго:

— Ну, старий приятелю, як же сь маєшь? Як тобї поводити сь?

— Богу дякувати, маю сь не але і поводити сь менї добре, — каже вон до мене.

— Ну, сь гарна новина, — кажу, — и я дуже радь бы знати, якого то ты такого добра зазнаєшь?

— Якого добра? Ну, сь не тяжко сказати: ты сам сь знаєшь.

— Нї, нї, так ты менї не выкрутати сь, — сказав я до него. — Мусити менї докладно сказати, що тобї за добро таке притрафило сь.

— Ах, приятелю, — водповів вон, — хіба сь не добро, чого мы Богу дякувати, дожили? Подумає лице: панщина водколи вже не робимо, передь законами всі мы рівні, чи пань чи хлопц, ну, тай конституцію спасибог їй, маємо...

Вон так богато наговорив в ді разу, що при остатньому словї єму не стало духу.

— Єго, любий друже, — мовив я, — сь справді дуже гарній р'єч, про які ты тут наговорив, тільки знаєшь, не треба придивлятися ним надто зь близка.

— А то чому?

— А тому, що вони так, як тї кривї хустки, пускають фарбу, а та фарба цотом брукає пальцї чоловічкови.

Мой приятель не мóg того зрозуміти, и тому я мовив до него далї.

Бачишь, любий приятелю, сь цира правда, що мы тепер уже не мусимо робити панщини. Чи

на уязненых страйкерів руских зь Оліфанту жертву вали.

Микола Шпаг	05
Гавт Горбал	25
Лешко Меркувач	25
Василь Хошович	25
Федко Хошович	10
Іван Парот	05
Давид Меркувач	25
Сидор Млшар	25
Андрї Собляк	25
Андрї Кошак	30
Осип Купашев	05
Семан Кошак	05
Дмитро Садорак	50
Три Греки по 25 центів	75
Разом	\$3.35
Вже квітovaná сума	\$611.98
Сума	\$615.33

Зобрали на хрестинах Давид Меркувача зь Ансопа, Кови Д. Сидорак і Гав Горбал.

не хотїв быти пригадати собї трохи докладнїше, як то тоді бувало, а як у нас тепер?

Мой приятель не мóg пригадати собї те так докладно, то я мусїв трохи подратувати єго своєю пам'ятю.

— Не правда? Тоді кожного дня скоро рано ходив панскій атаман по селу в ді хати до хати, стукав костюмом до дверей и кричав: „Гей ты, Іване, Грыцю, Семене, ану, на панщину, бо будуть буки в роботї!“

— Ая, ая, так було тоді, — сказав мой приятель и мимовольно почував сь в таке м'єце, де єго в ді хвил зовсім не свербїло.

— А як-же жь нам тепер? Атаман не ходит уже зь костюмом по селу в ді хати до хати, сь правда. Але що робить хлопц? Ось я тобї скажу, любий приятелю. Хлопц ветас зь доброй волї рано ранїсенко, бере курку, або новї кони яєць и иде до того самого атамана — тепер вон называс сь „пань ржонца“ — кладе перед ним свої дарунок и просит єго на вколїшках, — щоб позволить єму вийти робити панщину на панськом ланї. А коли прийде без пса рунка, то „пань ржонца“ дасть єму в каркь и полишит єму ласку свободу — выпрати зь голоду.

Мой бідний приятель не здобув сь нічимь водповіти на ті слова, а тільки зотхнув тяженько и покывав головою.

— И передь законом мы рівні, так говорив, любий приятелю, — сь я так до него балакав далї — мусити бути и сему правда, хоч я доси якое не мóg єй добачити. Коли прийду до пана старости або навїт до автовоичного видїла повїтового, то все ще чую те саме, що и передь 1848 роком! „Чекай хлопце! Стої там на дворї хлопце! Гей води, хлопце!“ А коли я разь попробував бути премудрым и поклав сь на свою рівність передь законом, то достав позупника такого цупкого та дзвонкого, як за атаманских часів. А оть, погляди ты, як прийде до канцелярї пань дїдич, пань державца або хоть бы и протий пань арендарь, то єго ніколи не заставляють чекати на дворї, але заряз просєть сїдати и поводити сь зь ним так чемненько, деликатно!.. Ну, таку саму рівність мали мы и передь 1848 роком!

— Але тоді були буки! — докинув мой приятель и знов мимовольно почував сь в те м'єце, де єго не свербїло.

— Правда твоє, — водповів я єму — тоді були буки, а тепер нема. Але тепер выгадували єщо таке, що зовсім стане за буки, єще може и зь підсыкою. Ось послухай, що сказав оден мой сусїд до пана старости. Бачишь мого сусїда, преспікою сьбї людину, підкусило щось поїхати до Вїднї, знаєшь, изь тоу великою депутатцією, що їдила до цїсаря скажити сь на ті крикди, якї терїв в народ в ді Баденього. Ну, а потім знаєшь — та депутатція выслушала що выслушала у Вїднї, а як вернула до краю, то вєх зь бідных депутатів почали тягати на протоколы и карати. То и мого сусїда не минуло сь добро — пань староста засудив єго на 50 ринских грошево кары. Та мой сусїд як выслушав той вырок, зобрав сь на водвагу тай каже: „Пань старосто — каже — я бідний чоловік. Коли я вже допустив сь того великого злочину и їдизв до цїсаря скажити сь на яновельможий соймовий выбор, то що вже дїяти, я готов приняти за сь справедливу кару. Але жь бо моя жїнка и мї діти в ді томь моїм злочинї в'чогосьнько не винїи, то за що жь вы и их караете? Карайте мене сам го, а не их. Адже, коли вы накладаете на мене таку грошеву кару, то абы стягнути сь на неї, а мушу продати свою остатню корову та ще и остатню свиню и ота кара горше впаде на мою челядь, нї жь на мене самого. Тожь прошу вась вельможный пань старосто, чи не могли бы вы зробити менї ту велику ласку и перемїнити менї ту грошеву кару на буки? Я, Богу дякувати, хлопц сильный и здоровый, 50 буків, єще якое вытрымаю, але 50 ринских грошево кары, того, бógме, не вытрымає мое бідне господарство! Такь говорив мой бідний сусїд до пана старости, але пань староста не вволив єго волї, бо мовив: мы тепер передь законом усї рівні, буків нема, а що велать заплатити, то заплатити, хоч и зь колїна выдуши. И мой бідний сусїд жде тепер ледде егзекуції та грабежи на все свое добро, бо тої грошево кары не заплатив и доси. Ну, и що жь ты скажеш, любий приятелю, про ті помодий буки, якї замїсть певной одної части тїла, бють цїлого чоловіка и ще и усю єго родину?

Мой приятель знов не здобув сь нї на яку водповідь, а тільки зотхнув тяженько.

— И конституцію маємо також, — почав я по короткій мовчанцї знов говорити до мого приятеля, — ая, маємо! Кажуть вона дуже гарна и прецизна. Ты бачив єй коли, любий приятелю?

— Бачив? — дивував сь мой приятель. — На папері, в книжцї друковану бачив, чому в'?

— Е, нї, я не про паперову говорю, — водповів я, — а про правдиву, таку як вона виглядає по сь амій правді. Бачив ты коли сь дїйсну, живу конституцію?

— Як жє жь єй можна бачити? Адже жь усї мы жиемо в нїй, водчувасмо єй...

— О, так, в ді дякуємо єй, сь ты правду сказав. А ось я бачив єй на власній очи и хочу тобї сь оповісти. Ёду ото я зь своїми двома сынами до Тернополя на ярмарок. Передь нами їхав незнакомый менї господарь зь жїнкою. Чоловік сидів на передї и погайав коньми, жїнка сидїла у задї на сидїню, а жє жь ними, обстелена соломою и добре звязана, лезла здорова, годована свиня, що єй везли

до м'єта на продажи, и спокійно выстромила зь во-

за свою клопоуху глову. Прибдажасмо до Тернополя, переїздажасмо рогачку, аж тут, ади, коло рогачковой будки сидит подстаркуватий паниско, має в руцї блискучий нож и курить люльку на довгій цибусї — оттакімь довгій! Скоро тільки побачив в ді свиню, заряз зобрав сь зь лавки и крикнув як зь бодї:

— Стуй, хлопце!

Господарь зупинив вон, а паниско зь ножемь наблизив сь до них.

— Що тут везеш на возї? — запытав вонь остро.

— Свиню, проє ласки пана, — покорне водповів господарь.

— Та я и сам бачу, що сь свиня, але як ты везеш єй? Га! чи не бачишь, що бідной худ-бимї в ді сторонка геть поухли ноги? А ты, гайдаману, и ты, непотрїбе, чи ты не знаєшь, що не вольно такь мучити бідну скотину?

Сь мовлячи, паниско наблизив сь до свинї и своимь ножемь резив на нїй посторонки так иншарко, що зь поєнху покальчив и свинячий пог.

— Марнї на голицю! Мусимо тебе покарати як єлїд! — кричав невмолимый паниско и свинячий освободник. Хлопц сидїв переляканий, як зде-ревїлий на возї; вон почав було выпрошувати сь у острого паниска, але де тобї, сь анї слухата не хоче! Але хлоцова жїнка була, видно догадливїша. Вона змїркувала, як спекати сь бїды. Поки там єй чоловік перемотав сь зь неподатливимь навом, вона вытягла зь-за пазухи червону хустину, поширїтала сь в нїй якусь хвилу, выдобудла завязаний у одномь єй розї 20 крейцарів (вона певно два дни горько робила и зь голоду намїла сь, поки заробила их, втиснула их неподатливому панискови в жменю и почала тоді и собї жь цїсирити єго разом зь чоловіком. Аж тепер неподатливый паниско по троха змїк и промовив:

— Ну, сьмї ризомь ще вамь дарую и пуцу на вольно але памїтайте сь сь, доки жита вашого!

Памїтає тої пригоди я зь своїмь возомь водїхав, був в тридцять передь, але казав хлопцямь втримати воз, бо хотїв побачити, якї буде конєць тої сравы. Почекали мы добру хвилу, поки господарь зь свиню знов проїхав по нїх нас. Але порядок на возї був уже не той, що впердї, лавка сидїла на передї и погани а євнїи, а чоловік сидїв изь задї и обомь рук ми держав свиню, обнявши єв за шию, а свиня, увольнена зь посто, онкопї, стояла тепер на возї просто, розвирала сь на всі боки, кождо хвил готова до скоку. И не дичо тревало, аж ось надїхала блискуча паньска четверня; конї чвалали, дзвонки телєнькали, фїрмав лускав зь батого. Свиня перепудила сь страшенно, рванула сь и выскочила зь воза. Господарь, що держав зїбра за шию, був очевидно слабїш в ді него и також вылетїв зь воза и впав такь нещасливо, що розбив собї до крови лице о камїн, а свиня — вь ноги! Аж мой хлопц посхапували сь зь воза, дїнали єй и помогли господареви пїшки завести єй на торговицю. Оть так то, друже мой, виглядає у нас свиньска конституція!

Але сь не все.

По полудни того самого дня вертав я зь Тернополя — такь звачас, щоб на нощ заїхати до дому. Наближасмо сь до рогачки, а там усе ще сидїт той сердитый пан зь блискучимь ножемь и спокійнїсенко пакає собї люльку на довгій цибусї. Повїв я очима по передїтских полях, аж бач геть далеко на гостинцї идуть два чоловік вь хлопцкомь уборно и рівнымь крокомь наблизуют сь до м'єта,

— Ну, ти певно довго служили при війску — подумав я собї, — и такь тамь остро навчили сь „зіпна — зіпано“, що и тепер єще, на старости лїт, держати крокь и машеруют рівно в ді глїдї.

Ало, коли наблизили сь до нас трохи больше, побачив я за ними щось чорне, а по надї их голєвами щось блискуче, нїбы довгїй огнистый язычок. То вже не- треба було великой премудрости, щоб вымїркувати, що сь жандарь. А коли надїшли ще близше, то я почув при кождомь их кроцї таку тихеньку музику: дїнь — брыз! дїнь — брыз!

27 Ага, — подумав я собї, — ось в чїмь тут штука! Ось чому вони такь остро крокь тримають, такь рівно машеруют в ді глїдї! Але, чекай но ты пане жандарь! Нехай но ты надїдеш до рогачки! Нехай но ты зь тими бідными, такь болоче до купы сковаными людьми покажеш сь на очи сердитого панови зь блискучимь ножемь, — тамь то ты познаєшь, як то можна такь мучати щреще сотворив.

А я вже трепетав у души, щоб сердитый пань при рогацї зь надто великого поєнху розбиванку кайданів, якими сковани були ті нещаснї, не покальчив такь и их рук, якь покальчив був свинячий лабы. Не менше цїкавий був я и на те, якь то накинє сь сердитый пань на велюданого жандара и якь поведе єго на полицю. Але, на мое превелике диво, нїчогосенько подобного не стало сь. Два скованый чоловік и жандарь спокійнїсенко перейшли через рогачку и пройшли попри сердитого пана. А сердитый пань не то, щоб остро накинув сь на жандара, але де там! устав и поклонив сь єму дуже чемненько, а зь оть такимь носомь поїхав до дому. Такь оть тобї, любий приятелю, якь виглядає конституційне право хлопа: вон мусити завидувати простой свинї.

Буря одлесїв, яка вала по тїй промощ до сьтї довго тревала. Водповів старий Грыцуняк:

— Выбачте, мой любий, я хотїв сь сказав пї причини емиграції, але оно не опізнєне ще и тепер.

При тихь словахь вон вонь в ді стола.

